

tionis sic cognitæ, et ut bona sit illatio necessarium putant interponi et antecedere decretum Dei, in quo bonitas illationis fundetur. Nam ex dicta sententia plane sequitur hæc futura non præsciri ut præsentia, sed ut futura, et consequenter non cognosci ut futura contingentia, sed ut futura necessaria, quia cognoscuntur ex vi illationis necessariæ. Nec satisfacit vulgaris responsio, quod illa sit necessitas consequentiæ, quæ non repugnat contingentia; quia illud est verum, quando illatio fit ab aliquo posteriori, quod supponit jam factum contingentem effectum, ut: Si Deus scit, fiet. At vero quando illatio est ab aliquo priori et a causa præcedente, tunc necessitas consequentiæ redundat in necessitatem consequentis, et consequenter tollit contingentiam seu libertatem, juxta dicta in prolegomeno præcedente. Hoc autem modo ponitur necessitas illationis in his futuris, juxta dictam sententiam; nam bonitas, aut necessitas illius conditionalis illationis fundari dicitur in efficaci decreto et prædeterminatione divinæ voluntatis, quæ est causa efficacissima talis effectus futuri, tantam inducens antecedentem et causalem necessitatem, ut implicet contradictionem effectum non sequi posita tali causa: ergo in illis futuris est necessitas simpliciter, ac subinde non cognoscuntur ut futura contingentia, sed ut necessaria, quod est contra hypothesim, et contra libertatem, et ideo nunquam D. Thomas talem modum cognoscendi futura contingentia nos docuit, sed absolute rejecit omnem præscientiam futurorum contingentium in causa, ut visum est.

14. *Partim admittitur, partim proportio negatur in ultima confirmatione posita. — Propositio.*—Unde ad ultimam confirmationem respondemus admittendo ex parte proportionem inter scientiam absolutam et conditionatam in ordine ad decretum divinæ voluntatis, et ex parte negando illam. Duplex enim potest intelligi decretum voluntatis Dei ante præscientiam, scilicet, absolutum, quod solet dici prædefiniens vel prædestinans, et includens aliquam conditionem vel limitationem. Dicimus ergo ad neutram præscientiam supponi necessario decretum absolutum et efficax ex parte Dei, in quo effectus futurus cognoscatur. De scientia conditionata ita in argumento supponitur, et nos id jam diximus, et iterum dicemus. De absoluta vero alibi est a nobis late tractatum, ubi contra Scotum docuimus non posse voluntatem Dei absolutam esse adæquatam rationem præ-

sciendi omnia futura contingentia, neque priariam et per se sufficientem cognoscendi aliqua. Non quidem adæquatam, quia peccata futura cognosci non possunt in aliquo decreto absoluto voluntatis Dei, quod secundum rationem talem scientiam antecedit, quia Deus ex se nullum tale decretum habet circa peccata, nec ut peccata sunt, nec ut actus sunt, sed habet tantum voluntatem concurrentem ad illa, in qua voluntate per se spectata non potest cognosci effectum esse futurum, quia oportet simul cognoscere voluntatem humanam esse concursuram, quod in illo decreto Dei non est volitum, nec absolute definitum, et ideo non potest in illo cognosci. Neque etiam potest tale decretum esse prima et unica ratio cognoscendi aliqua futura, videlicet, actus bonos et supernaturales, quia licet hos possit Deus prædefinire, et, ea posita prædefinitione, infallibile sit effectum esse futurum, nihilominus non potest Deus talem actum prædefinire salva libertate, nisi supponeret conditionatam scientiam medii, per quod posset facere, ut ille effectus libere, et infallibiliter fiat. Et ita, ut paulo antea dicebam, illa præscientia non est in solo decreto per se spectato, sed ut dicitur habitudinem ad tale medium.

15. *Absoluta præscientia supponit decretum absolutum ut res sit, sed non ut in illo cognoscatur.*—Sic ergo ad argumentum negamus absolutam præscientiam futurorum contingentium supponere necessario decretum absolutum, in quo solo sufficienter habeatur. Nec D. Thomas in locis in argumento citatis id dicit. Aliud est enim quod præscientia absoluta futurorum supponat aliquod decretum liberum, aliud vero quod supponat decretum in quo solo nitatur. Primum est verum, quia sine futura efficientia Dei nihil potest esse futurum: efficientia autem Dei esse non potest nisi ex libero decreto voluntatis Dei, et ideo absoluta præscientia omnis futuri supponit aliquod decretum voluntatis Dei, et hoc solum est quod D. Thomas docet citatis locis. Secundum autem est falsum, nec dicitur a D. Thoma in illis locis, sed solum quod præscientia supponit aliquam voluntatem, quod universalius est, nam potest supponere volutionem non omnino absolutam, nec prædefinitivam, in qua sola non satis cognoscitur futurum, ut declaratum est. Et ideo D. Thomas sæpe distinguit in Deo ipso certitudinem præscientiæ a certitudine prædestinationis, seu prædefinitionis, et dicit omnia quæ præsciuntur a Deo, esse certa priori modo, non tamen

omnia posteriori modo, ut videre licet 1 part., quæst. 23, art. 7, et quæst. 6 de Veritat., art. 3. Et infra ostendemus non omnia præscita a Deo esse ab eodem prædefinita efficaciter ante præscientiam.

16. *Negata proportio.*—De alio vero decreto libero sufficiente ad agendum ad extra, licet non sit omnino absolutum seu prædefinitivum, dicimus versari discrimen inter scientiam absolutam et conditionatam, quia absoluta supponit in Deo aliquod hujusmodi decretum, ut dixi; conditionata vero minime. Et ratio est, quia scientia absoluta terminatur ad realem existentiam rei aliquando futuræ, et quia talis existentia pendet a voluntate Dei, vel per se efficiente, vel cum causa secunda concurrente; ideo necessario talis voluntas libera supponitur tali præscientiæ absolutæ. At vero scientia conditionata non dicitur habitudinem ad effectum aliquando futurum, et ideo ex hac parte non pendet a decreto libero, quod in Deo supponat: sed dicitur habitudinem ad effectum sub conditione futurum, ad quod satis est ut in conditione includatur decretum Dei, non quod jam sit, sed quod, si ex parte Dei ponatur, sufficiet ut voluntas humana operetur de facto, Deo cum illa concurrente seu cooperante. Quia ergo conditionalis nihil ponit in esse, ideo nec supponit in esse (ut sic dicam) decretum Dei, sed tantum in conditione illud involvit, ac proinde ex his quæ D. Thomas dicit de præscientia absoluta, non recte fit illatio ad conditionatam, quoad hanc partem, quia est ratio longe diversa, ut declaravi. Aliæ item difficultates possent hic objici in doctrina D. Thomæ, sed in sequentibus capitibus commodius examinabuntur.

CAPUT VII.

RATIONE A PRIORI OSTENDITUR DARI IN DEO CONDITIONATAM PRÆSCIENTIAM, ET PRINCIPALI FUNDAMENTO CONTRARIE SENTENTIE OCCURRITUR, VERITASQUE TALIU PROPOSITIONUM DECLARATUR.

1. *Si in conditionatis propositionibus est veritas, illa sine dubio cognoscitur a Deo.*—Ut nostram sententiam ratione confirmemus, supponimus imprimis certum esse debere omnibus catholicis, quod si in his propositionibus conditionatis de futuro contingenti, est aliqua veritas determinata in alterutra parte contingentia, illam non ignorari a Deo. Ratio

est, quia omnis veritas de se scibilis est; objectum enim scientiæ est veritas; et e converso omne verum participat aliquo modo rationem entis, unde sub ea ratione scibile est. Si autem objectum est scibile, etiam scientia scibilis est, teste Philosopho, cap. de *Ad aliquid*, quia illa duo correlative dicuntur: imo scibile dicitur a scientia, quæ erga ipsum versari potest. Si ergo tale futurum est scibile, profecto etiam scientia de illo est scibilis; si autem illa scientia scibilis est, Deo maxime erit scibilis; tum quia si est scibilis illa scientia, aliqua perfectio est: ergo non potest Deo deesse; tum etiam quia sicut Deus est omnipotens, quia habet summam potestatem, ita est omnisciens, quia habet summam scientiam: ergo sicut potentia ejus se extendit ad omne possibile, ita et scientia ad omne scibile; ergo si hæc propositiones scibiles sunt, scientia illarum scibilis est Deo. Ac denique si Deo est scibilis talis scientia, actu ac necessario illam habet, supposita veritate et scibilitate objecti, quia, ut supra tetigi, scientia de se est perfectio necessaria et naturalis, quia non libere, sed ex necessitate terminatur ad omnia scibilia, supposita capacitate ex parte objecti: ignorantia enim vel nescientia eujuscumque rei scibilis imperfectio esset in Deo. In his ergo omnibus non est, nec potest esse dissensio. Tota ergo controversia ad hoc revocatur, ut videamus an illæ conditionales habeant determinatam veritatem scibilem?

2. *Prima opinio, quod non possit determinata veritas in conditionalibus, nisi in decreto antecedenti cognosci, proponitur.*—Primi ergo opinantes, qui hanc scientiam Deo negant, in hoc maxime fundantur, quod in illis propositionibus non est determinata veritas, nisi antecedit decretum Dei, quo causa determinetur. Et ideo qui negant tale decretum, consequenter absolute et simpliciter dicunt talia conditionata non cognosci certo, etiam a Deo; qui vero decretum conditionatum ponunt, saltem negant ante illud posse cognosci. Illud autem fundamentum, scilicet, in his propositionibus conditionalibus non esse determinatam veritatem, ita suadere videntur. Quia res, antequam fiat, non habet esse, nisi in causa sua: ergo nec potest habere esse futurum, nisi prout est in causa sua, quia esse futurum includit esse: ergo vel in se, vel in causa: non in se, ergo in causa. Et patet ex differentia inter rem futuram et præsentem vel præteritam comparatam: nam res dicitur præsens propter esse quod in se jam habet,

præterita propter esse quod jam habuit in se, et quod jam fuit extra causas; futura vero nondum habuit esse in se, et ideo non potest denominari futura ratione proprii esse quod in se habeat: ergo solum quia habet esse in causa. Rursus non quodlibet esse in causa sufficit ut res dicatur futura, sed oportet ut habeat esse in causa determinata ad efficiendum; quia res etiam habet esse possibile in causa sua, et tamen non omne possibile est futurum, ut per se constat: ergo aliquid addit esse futurum ultra hoc, quod est habere esse in causa: nihil autem aliud addere potest, nisi determinationem causæ ad agendum: ergo si causa in qua res est possibilis, non sit determinata, sed indifferens, quia ipsa fuerit in illo statu, non potest effectus ejus determinatus esse futurus: ergo nec propositio significans illum esse futurum potest esse vera determinate: ergo nec scibilis. At vero per conditionales propositiones, de quibus tractamus, significatur effectus determinatus futurus a causa secunda de se indifferente et indeterminata: ergo nisi præcedat aliquod decretum causæ primæ, quo causa secunda esset determinanda in tali eventu, non potest illa propositio habere determinatam veritatem, ac proinde nec scibilis erit per certam et infallibilem scientiam: unde si tale decretum non datur, absolute nec erit talis scientia; si vero datur, saltem non erit antequam illud secundum rationem antecedit.

3. *Assertio nostra, quæ affirmat propositiones conditionatas habere veritatem cognitam a Deo ante decretum.*—Nihilominus dicimus in his propositionibus conditionatis conceptis ante liberum decretum Dei in ipso jam existens, esse determinatam veritatem, ratione cujus et scibiles sunt, et a Deo sciuntur, non in decreto suo, sed in seipsis. Hanc assertionem late tractavi in libro secundo de Scientia Dei, capite sexto et septimo, et nihil fere hic addendum occurrit. Quia vero moderni instant, et contendunt totam veritatem determinatam futurorum contingentium esse sumendam ex solo esse et determinatione quam habent in causa, ideo, ad hanc falsam apprehensionem excludendam, rem iterum breviter explicabo. Nam nobiscum in assertionem consentiens, id tetigit late et subtiliter Diotalevius in dicto Opusc., capite sexto, et brevius quidem, tamen etiam optime Pesantius 1 p., quæst. 14, articul. 13, disputat. 5. Qui auctores recte judicant eandem omnino esse difficultatem

et rationem in præscientia Dei de futuris contingentibus absolute futuris, quæ est de conditionatis, et ideo et cognoscibilitatem ex parte objecti, et cognitionem ex parte Dei in futuris conditionatis ad instar absolutorum esse explicandam: quæ sententia mihi valde placet, videturque verissima, ut etiam in allegato loco dixi, et ideo, per discursum utriusque communem, rem totam breviter explicabo, et paritatem inter illa ostendam, et inde facile concludetur ratio a priori nostræ sententiæ, et oppositum fundamentum facile dissolvetur.

4. *Aliquid esse futurum proprie et formaliter quid sit.*—*Prima opinio.*—Primo ergo, ad explicandam veritatem harum conditionalium de futuro, declarandum prius est quid sit aliquid esse futurum proprie et formaliter. Aliqui enim dicunt esse futurum nihil aliud esse quam habere esse in causa aliquo modo determinata, et nondum habere vel habuisse illud in se. Hoc ultimum manifestum est ex distinctione futuri a præsentis et præteriti, et inde sequitur, scilicet, quod sit esse in causa; quia esse futurum est aliquod esse; ergo debet esse alicubi: ergo vel in se, vel in causa: sed non in se, ergo in causa. Quia vero esse in causa, ut sic, sufficit ad esse possibile, non vero ad esse futurum, ut constat, quia multa sunt possible quæ non sunt futura, ideo additur, quod debet esse in causa determinata ad agendum. Nam, eo ipso quod causa est potens et est determinata ad agendum, effectus ejus futurus est. Quæ doctrina videtur sumi ex D. Thoma libro primo Periher., l. 15, circa finem, ubi docet futurum habere esse tantum in sua causa, et ideo si sit simpliciter determinata ad unum, effectum ejus posse dici simpliciter futurum: si vero sit magis propensa ad unam partem, effectum posse dici futurum, sed non cum omnimoda certitudine: si vero causa sit indifferens, et non magis determinata ad unam partem quam ad aliam, effectum non posse dici futurum, vel non futurum, sed possibilem. Sed licet verum sit effectum, antequam sit, non habere esse, nisi in causa, nihilominus formalis denominatio futuri non sumitur ex eo quod res habet esse in sua causa, quantumvis determinata. Probatur, quia hoc ipsum, scilicet, rem habere esse in causa, non est futurum, sed est præsens: ergo non potest in eo solo consistere formaliter ratio futuri. Item quia alias cognoscere aliquid esse futurum, nihil aliud esset quam cognoscere talem rem habere esse

in sua causa hoc vel illo modo determinata, quod dici non potest; alias, et Angelus posset cognoscere futura, quantum cognoscibilia sunt, quia potest comprehendere esse quod habent in causis, vel Deus non posset cognoscere futura contingentia cum certitudine, quia solum cognosceret habere esse in causa vel indifferente, vel ad summum inclinata ad unam partem, quod non satis est ad certam cognitionem, ut D. Thomas dixit, et per se constat. Denique, ex ipsarum propositionum seu locutionum distinctione, potest facile intelligi non esse formaliter idem, rem esse futuram, et habere esse in causa determinata; id enim non potest juxta illam sententiam intelligi de causa determinata in actu secundo, quia illa non est causa in potentia, sed in actu; intelligitur ergo de causa determinata in actu primo: sic autem esse causam determinatam, et effectum esse futurum non sunt formaliter idem; tum quia illæmet duæ propositiones non sunt synonymæ, ac proinde in ipsis significatis est aliqua diversitas; tum etiam quia prius natura habet res esse in causa determinata, quam sit futura; tum denique quia potest causa non esse determinata in actu primo, et effectus esse futurus: et e contrario potest causa secunda esse determinata simpliciter, et effectus non esse futurus, ut ex dicendis constabit.

5. *Secunda opinio de futuro refertur et impugnatur in futuris a causis naturalibus.*—Aliqui ergo addunt rem esse futuram, esse denominationem a voluntate efficaci Dei volente illam esse antequam sit, ita ut rem possibilem esse futuram formaliter nihil addat, nisi denominationem extrinsecam a voluntate Dei. Ita Alexander Pesanti., supra, et fundatur, quia res possibilis non incipit esse futura nisi per decretum liberum Dei: unde ipsum etiam futurum in causa naturaliter agente, ut, verbi gratia, solem cras esse oriturum, non est simpliciter futurum in sola virtute solis, nisi adjungatur decretum Dei concurrendi cum sole. Sed mihi etiam hæc sententia non satisfacit, universaliter loquendo: nam licet posset aliquo modo habere locum in rebus futuris per efficientiam solius Dei, et in futuris a causis naturalibus, adjuncto decreto efficaci concurrendi Dei, et ablato omni impedimento, nihilominus etiam in his non videtur recte illo modo explicari formaliter ipsum esse futurum. Nam, formaliter et in rigore, aliud est esse volitum, et esse futurum, nam illud est prius, et ratio seu causa alte-

rius; præsertim si verum est potentiam Dei executivam esse ratione distinctam a voluntate. Item si loquamur de voluntate intentionis, per illam non potest dici res esse formaliter futura, sed magis remote, et quasi radicaliter. Præterea in effectibus, quos non Deus solus immediate, sed cum causis secundis facit, esse futurum non est a sola voluntate Dei, esto non sit sine illa: ergo licet demum rem esse futuram per denominationem a voluntate Dei, non esset ab illa sola, sed simul a concausa. Probatur, quia ab eadem causa habet res quod sit futura, a qua habitura est esse cum fuerit præsens: sed lumen, verbi gratia, cum est præsens, non habet esse a sola voluntate Dei, sed a sole simul cum voluntate Dei; ergo esse futurum in tali effectum non est denominatio a sola voluntate Dei, sed a tota causa.

6. *Secunda opinio refellitur in effectibus liberis.*—Maxime vero illa sententia est difficilis in effectibus liberis, supponendo, ut idem auctor supponit, voluntatem Dei non prædeterminare physice voluntatem creatam ad agendum, sed tantum concurrere concursu simultaneo, supposita sufficiente virtute in actu primo: nam hoc posito, ut consensus liber sit futurus, sufficit ex parte Dei voluntas concurrendi, et illud decretum non sufficit ut effectus sit futurus: ergo esse futurum talis actus non est denominatio ab illo decreto. Consequentia est clara, quia si illud esse futurum consistit in tali denominatione, debet esse, et inseparabile ab illa, et sufficienter ab eadem in ratione formæ denominantis. Quod ostenditur probando minorem. Nam voluntas Dei concurrendi cum voluntate libera relinquit illam indifferentem, et potentem ad agendum vel non agendum, etiam in sensu composito, et stante illo decreto Dei: ergo ex vi illius decreti nullus actus illius voluntatis habet quod sit futurus. Quod maxime videre licet in actu peccati, quem Deus ex se non absolute vult, et ideo non potest habere quod sit futurus per denominationem a voluntate Dei. Responderi potest, ex doctrina ejusdem auctoris, Deum prius ratione quam velit concurrere cum voluntate creatata ad determinatum actum, et prius quam det illi determinatum concursum, prævidere ipsam voluntatem creatam ex se talem determinatum actum esse operaturam, et ideo accedente voluntate concurrendi, statim ab illa denominari, et esse rem futuram. Sed contra hoc est, quia si-cut voluntas non potest actu operari sine con-

cursum Dei simul cum illa actu operante, ita non potest esse vel intelligi operatura, quin intelligatur habitura concursus Dei; ergo si præscitur operatura, absolute intelligitur habitura concursus Dei: et consequenter præintelligitur in Deo voluntas dandi concursus in tali tempore, etc. Si autem solum præscitur operatura sub conditione, in ipsa conditione includi necessario debet voluntas concurrendi: ergo servata proportione, nulla ratione potest esse prius, voluntatem hominis esse operaturam, quam esse habituram concursus Dei: ergo nec potest Deus prius præscire absolute illam esse operaturam, quam velit cum illa concurrere, cum ab illa voluntate debeat manare concursus, qui in futura operatione creaturæ necessario imbibitur. Ergo decretum concurrendi Dei solum ac præcise spectatum nunquam denominat effectum liberum creaturæ absolute futurum, nisi cum illo decreto jungatur determinatio creaturæ in actu secundo futura: et hac ratione præscientia futuri actus peccati non potest haberi in sola voluntate Dei, sicut neque esse potest in sola voluntate creaturæ: sed altior modus præscientiæ necessarius est, ut in libro primo de Scientia Dei latius diximus, et statim breviter attingemus.

7. *Resolvitur difficultas; futurum esse tendentiam ab esse in potentia ad esse in actu explicatur et probatur.* — Dico ergo esse rem futuram formaliter consistere in transitu quodam ab esse, quod habet in causa, ad esse, quod in seipsa aliquando habitura est; unde est quasi tendentia quædam ab esse in potentia ad esse in actu, quæ in re ipsa ponenda est. Loquimur enim de futuris realibus, et extra Deum, ut excludamus futura, quæ vel secundum ordinem naturæ considerari possunt in creatura pro eodem instanti prius natura quam velit, vel secundum rationem in decretis Dei liberis spectari possunt, de quibus cum proportione erit secundum ordinem rationis loquendum. Hæc ergo declaratio formalis rationis significatæ per propositionem de futuro probatur imprimis a sufficienti partium enumeratione, quia exclusis aliis declarationibus, nulla alia occurrere potest quæ formalem rationem futuri declaret. Deinde ex conceptu immediato, qui respondet propositioni significanti rem esse futuram; cum enim dicimus: Petrus peccabit, nihil aliud significamus, nisi peccatum quod secundum se est possibile huic voluntati, successu temporis vel tali tempore esse actu futurum in illa,

seu ab illa: ergo per hanc habitudinem, ut sic dicam, constituitur peccatum illud in esse futuri: idem autem est in reliquis: ergo formaliter in hoc consistit ratio futuri. Denique considerando futura in ordine ad cognitionem nostram, licet interdum ex cognitione causæ cum morali veritate affirmemus, illa esse futura ex cognitione causæ, nihilominus tunc certi omnino reddimur de veritate propositionis de futuro, quando, expectato eventu, videmus in actu positum, quod prius erat possibile, et futurum esse fuerat pronuntiatum; ergo omnes concipimus rationem futuri positam esse in illo transitu, et ab illo pendere realem (ut ita dicam) seu physicam veritatem propositionis de futuro. Nam si est illi conformis, est vera; sin minus, est falsa, quæcumque fuerit esse, quod habeat in causa.

8. *Magis expenditur formalis ratio futuri.*

— Quocirca esse quod effectus habet in causa, solum est fundamentum futuri esse, non ratio formalis ejus; esse autem actuale ipsius pro sua mensura, seu temporis differentia, est quasi terminus futuritionis; futuritio autem concipitur a nobis quasi habitudo quædam, seu transitus a tali fundamento ad talem terminum. Quia vero iste transitus non potest innotescere nobis, nisi per causas, ideo concipimus, et loquimur juxta exigentiam et dispositionem causæ, et hoc modo locutus est de futuris divus Thomas in dicta lect. 13, lib. 1 Periher. Unde cum ait rem quæ habet esse in causa de se propensa et determinata ad talem effectum, quamvis impediri queat, posse dici futurum; intelligit profecto quoad modum loquendi humanum sine mendacio, quam vocamus nos veritatem moralem seu formalem quoad intentionem loquentis ex humana conjectura. Nihilominus tamen id satis non est ad formale esse futurum, nec ad physicam et realem veritatem locutionis, quam etiam materialem solemus in scholis appellare, si in re ipsa, et cum effectu res non evenit, sicut prædicta erat. Et hoc modo dixit D. Thomas in 2, dist. 38, q. 1, art. 5, non posse hanc propositionem esse veram: Petrus curret, et quod Petrus deficiat a cursu, id est, quod cursus nunquam fiat, quia eo ipso propositio jam esset et fuisset falsa. Unde, ad tollendam æquivocationem, uti possumus distinctione frequenti apud eundem D. Thomam. Nam duobus modis dici potest aliquid esse futurum: uno modo, quia ita erit; alio modo, quia ita est ordinatum, vel dispositum in causis, licet fortasse

in re ipsa futurum non sit. Ita significat D. Thom. citato loco Periher., et 4 part., quæst. 19, art. 7, ad 2, et clarius quæst. 12 de Verit., art. 10, ad 7, ubi ait: *Aliquid potest dici esse futurum non solum ex hoc, quod ita erit, sed quia ita est ordinatum in causis suis, ut sic sit futurum.* Et sic ait, quamvis medicus prædicat sanitatem futuram, licet postea impediatur, non dixisse falsum, quia ita erat in causis ordinatum. Et allegat Aristot., 2 de Generat., capit. 11, text. 64, dicentem fieri posse *ut is qui futurus est incedere, non incedat.* Sed, ut dixi, inter hæc duo illud est simpliciter et absolute futurum, quod tale dicitur, quia ita erit, et talia sunt omnia quæ Deus absolute et simpliciter revelat esse futura, ut: *Virgo pariet, Petrus peccabit.* Unde, ad veritatem talis propositionis de futuro, necessarium est ut res eveniat sicut futura esse cognoscitur aut dicitur. Aliud vero, quod est futurum tantum in ordine aliquarum causarum, quæ tamen impediendæ sunt, revera non est simpliciter futurum, sed tantum secundum quid, id est, quantum est ex vi talium causarum: unde prædictio illius in tantum est certa, in quantum non est absoluta, sed tacitam conditionem, vel limitationem includens, scilicet, erit quantum est ex præsentis dispositione causarum, vel nisi impediatur. Aut certe si est absoluta prædictio, non erit materialiter, seu realiter, ut sic dicam, vera; et ideo nunquam esse poterit revelatio Dei, cujus veritas semper est, non tantum formalis, sed etiam materialis; id est, non tantum non mentitur, sed etiam in re ipsa nihil falsum dicit, et in eo hæc duo coincidunt, quia semper ex certa scientia loquitur. In homine autem, qui sæpe simpliciter affirmat quod sibi tantum probabile aut verisimile est, locutio illa de tali futuro, si absoluta sit, poterit quidem dici vera formaliter, id est, juxta mentem loquentis, quia sic loquendo non mentitur, nihilominus tamen propositio ipsa in se falsa erit, quia non est conformis rei in se de qua absolute profertur, et sic sæpe contingit aliquem dicere falsum, et non mentiri. Et hæc de ratione formali futuri.

9. *Placitum aliquorum de additamento futuri contingentis, supra futurum ut sic, impugnatur.* — *Veritas declaratur.* — Secundo, declarandum est quid addat futurum contingens ultra rationem futuri. Aliqui existimant futurum contingens esse quod in se est indeterminatum, et indifferens ut eveniat vel non eveniat, vel æqualiter ad utramque partem, vel inæqua-

liter. Sed hoc vel non est verum, vel magna indiget declaratione et limitatione; nam juxta illam rationem contingentis, sequitur contingens futurum revera non reete dici, nec esse futurum, quia si adhuc est in se indifferens ut postea sit vel non sit, profecto non magis dici potest futurum quam non futurum. Item illud futurum contingens est vere futurum, quod Deus præscit futurum esse; sed illud quod Deus præscit esse futurum, non est indifferens ad non esse futurum, quia Deus definite judicat esse futurum et non esse futurum; ergo ita jam est in se determinate verum ac futurum. Denique cum dicitur aliquid esse simpliciter futurum, significatur determinata habitudo esse potentialis ad esse actuale in aliquo tempore præsentialiter ponendum; ergo quantumvis sit contingens, si vere futurum dicitur, secundum illam habitudinem dicit determinationem ad esse, et excludit negationem essendi universalem pro omni tempore futuro. Igitur cum futurum dicitur contingens, per hoc additum non excluditur vera et determinata ratio futuri, sed modus ejus declaratur. Addit ergo contingentia supra rationem futuri indifferentiam potentialem, non actualem in ratione futuri; id est, per illam proprietatem significatur quod, licet ille effectus determinate futurus sit, nihilominus de se talis conditionis est, ut posset non esse futurus, quod provenit ex parte causæ quæ illum est effectura, nam talis est ut posset impediri, licet de facto non sit impedienda. Quod ita breviter et distincte explicatur. Nam futurum contingens non dicitur tale, quia erit vel non erit, hoc enim disjunctum non est contingens, sed necessarium et inevitabile; oportet ergo alteram partem determinare; ergo futurum contingens positivum dicitur quod erit, quamvis posset non esse; negativum autem dicitur quod non eveniet, licet posset evenire.

10. *De ratione contingentis futuri est indifferentia in causa, et non in effectu futuro: determinatio e contra.* — Atque hinc intelligitur quæ indifferentia sit de ratione futuri contingentis, et quæ determinatio illi repugnet. Est enim de ratione ejus aliqua indifferentia in causa in actu primo præcise spectata, quæ dici potest indifferentia potentialis: quæ indifferentia aliter est in causa libera, aliter in causa naturaliter agente, ut statim dicitur, et ideo solet generali modo illa indifferentia explicari per hoc quod causa sit impedibilis, ne producat effectum; nam tunc, licet habeat in potentia effectum, nihilominus carere potest